

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

O potser ahir, no ho sé

No cal viure cada dia com si fos l'últim ni cada estona amb algú com si fos l'última, però hi ha dies i estones que no tornen mai

Els pitjors finals són els que irrompen sense comiat possible

«Avui ha mort la mamà. O potser ahir, no ho sé. He rebut un telegrama de l'asil: «Comuniquem defunció mare. Enterrament demà. Sincer condol.» És clar que això no vol dir res. Potser era ahir».

És inevitable que ens rondi pel cap –a part de *La pesta* de dalt a baix– l'inici de *L'estrany* d'Albert Camus, durant aquests dies estranyíssims. Per les mares que es moren a distància, pels morts que no es moren del tot si no els pots enterrar: «De moment, és com si la mamà no hagués mort. En canvi, un cop celebrat l'enterrament, serà ja un afer arxivat, i tot haurà adquirit un aspecte més oficial». (Edicions Proa, traducció de Joan Fuster.)

Només hi ha una cosa, crec, que fa més mal que dir-se adeu: els adeus que no es diuen, els comiats que no han tingut lloc. Les històries que s'acaben d'improvís i tu no saps què fer-ne, amb aquell final-com-cal que t'hauria ajudat a fer més passador el dolor però que tan sols existeix dins teu. Fa uns anys una psicòloga va remenar entre els meus records i en va pescar un final rebel que no estava al final sinó perdut en un altre racó del temps: «Allò era un adeu –em va dir ella amb convicció–. Podria no haver existit, però va existir». Vaig sortir de la consulta plorant d'emoció per com era de bonic aquell final de mentida. I amb el plor desencallat, em vaig començar a curar una mica.

D'aquest confinament en sortirem havent adquirit per força noves maneres de dir-nos hola, perquè això de sa-

ludat desconeguts amb dos petons o amb una encaixada trigarà a tornar. I hauríem d'haver entès també –tot i que soc més escèptica que optimista i molt em temo que no n'aprendrem res de res– que val la pena tancar bé les coses cada dia, cada moment, com les tancava aquell petó de bona nit que ens reconciliava amb el món quan érem petits. Ni que només sigui perquè potser demà assistirem a una invasió extraterrestre (tot és versemblant a partir d'ara) i ja no en tindrem l'oportunitat.

Tinc una amiga que té per costum dir t'estimo sempre que s'acomiada d'una persona que estima, ja sigui en directe o per telèfon, de viva veu o per escrit. La Míriam tenia dotze o tretze anys quan, després de la mort sobrevinguda d'algú que no era molt vell ni estava molt malalt, es va proposar no estalviar-se mai més un t'estimo. I va complir el seu pla,

en dono fe. Els primers t'estimo que em va adreçar em devien incomodar, no devia saber gaire com encaixar-los, però m'hi vaig habituar aviat. Mentiria si digués que jo també faig anar els t'estimo com si fossin bondies –perquè no em surt i perquè tampoc voldria acabar dient-ho de nord, sense notar el pes de cada lletra–, però sí que tinc la mania d'acabar sense abruptesa cada conversa, cada estona de relació amb algú. Per si fos aquell el comiat definitiu.

La pulsio de viure es manté fins i tot quan els dols ens maten

La mare de Roland Barthes va morir el 25 d'octubre del 1977. L'endemà, ell escriu: «Primera nit de noces. Però, ¿primera nit de dol?» Al cap de sis dies comença a entendre que la mort de la mare no l'ha destruït sencer: «Vull viure perdudament, fins a la bogeria i, per tant, la por de la meua pròpia mort és aquí, no s'ha desplaçat ni una polzada» (*Diario de duelo*, Paidós).

La mort. L'amor. ¿Algú ha disseccionat millor els ridículs vaivens de l'amor que Barthes a *Fragments d'un discurs amorós*? (Àtic dels Llibres, traducció de Claudia Casanova).

La pulsio de la vida plana per damunt de cadascun dels dols que traspassem durant la contrarellotge que s'acabarà quan se'ns aturi el cor. Que el cor és l'últim òrgan que s'atura no és només una veritat anatòmica. Si els finals sobtats ens fan tant mal és també perquè el cor va a la seva i sovint segueix bategant amb insistència, com si no haguéssim creuat encara la línia de meta. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Temps difícils per al capità Nemo

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

No hi ha hagut guillats com els de Dickens, ni extravagants com els de Verne. En els llibres de Verne, la gent es regeix per l'altruisme i la curiositat científica: l'extravagància és el grau màxim de deliri que es permeten. Dickens és anglès. Ja està tot dit. Pertany a una terra d'extravagants (qualsevol illa al costat d'un continent ho és geogràficament). Com que no li cal ser estrofolari, ha fet un pas endavant (com els *Madness*), i deixa fluir per les seves històries riuades de tipus amb idees estrambòtiques. A totes les novel·les de Charles Dickens formiguegen un munt de bones persones guillades (els dolents no tenen dret al do diví de la insensatesa). Per què no a les de Verne? És francès. La seva França, però, és nova, ha nascut amb la raó. Rere l'obra de Jules Verne hi trobarem la Il·lustració.

Perquè ha estat escrita sota l'influx enciclopèdic: les seves novel·les fan la impressió d'emmagatzemar articles d'enciclopèdia. Al llarg de la seva vida, Verne va conèixer totes les formes possibles de govern i desgovern: restauracions monàrquiques, revolucions, el retorn de l'imperi i el doble retorn dels republicans. Ell serà l'escriptor dels valors republicans. Un home d'ordre.

A Dickens l'avalen centúries incessants de dinasties. Li pertoca l'època victoriana. Gràcies a Lewis Carroll, tothom sap que des de la reina de cors fins al conill de camp, el país és ple de sonats. Aquest desgavell el va provar d'endregar Arthur Conan Doyle amb la lògica de Sherlock Holmes, però tanta lucidesa feia patir tant aquest detectiu que el

deixa fora de la societat (Holmes és un ésser de finestres), i així sempre acaba lliurant-se al descans de les addiccions.

També H.G. Wells, contemporani de Doyle, vol salvar del deliri els personatges. No hi ha escapatòria, però. No li queda més remei que fer invisibles a uns i engagar els altres lluny del planeta o lluny del seu temps.

A les lletres hispàniques (si fa no fa, així es deia la meua llicenciatura), aquesta literatura no és asimptomàtica. Però la hispànica és una bogeria de solitari (poc o molt, aplego les tres condicions). Cal llegir Cervantes per comprovar-ho. El drama del Quixot és el de qui es troba confinat en el seu deliri fent voltes pel no-res. Com un capità Nemo sense el consol de la raó. ♦♦

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Una prèdica

Entre el 1806 i el 1808, dos autors del primer romanticisme alemany, Achim von Arnim i Clemens Brentano, van publicar una antologia de llegendes tradicionals anomenada *El corn meravellós del minyó*. Va ser molt aprofitada pels músics del segle, també per Gustav Mahler, que va musicar-ne dotze poemes al cicle *Des Knaben Wunderhorn*, entre els quals un intitulat *El sermó, o la prèdica, de sant Antoni*, el qual és –com encara es veu a les cases de pagès de Catalunya, que en guarden una estàtua en fornícules a posta– el patró dels ramaders i els animals.

El text de la cançó explica que sant Antoni va anar a una església a predicar, però la va trobar buida. Llavors se'n va anar a un riu de la vora, per predicar-hi, a manca de fidels. Les carpes prenyades d'ous hi acuden amb les boques ben obertes; els esturions de boca punxeguda, sempre a punt per barallar-se, corren cap al sant per escoltar-lo, pacífics. També hi neden aquells peixos tan extravagants, que no paren de menjar, els peixos espasa, per sentir el sermó. Anguiles i mussoles, peixos que sempre són víctimes de la voracitat dels que ja hem esmentat, s'adeleren per sentir la bona prèdica del sant. Fins i tot els crancs i les tortugues, lents gairebé sempre, puguen delerosos de la profunditat del riu a escoltar el sermó. Peixos grans, peixos petits, els més elegants i els vulgars aixequen el cap en direcció a sant Antoni com criatures racionals. I a cada classe de peix que s'acosta a Antoni, la cançó diu aquesta tornada: «Mai un animal així ha escoltat amb tant d'interès el sermó d'un sant!»

I ara ve allò que en la teoria dels poemes, en especial dels sonets, se'n diu «la volta», tant en italià com en català. El sermó s'acaba, cada un torna a la seva vida quotidiana, i llavors tot torna a ser com abans: els esturions es mengen les anguiles; els crancs caminen enrere; els peixos espasa s'engreixen; les carpes són voraces, i ja no hi ha ningú que es recordi del sermó. La cançó de Mahler acaba amb aquests dos versos: «La prèdica ha agradat molt, però en acabat tots han tornat a ser els mateixos de sempre».

Com passa amb totes les faules, des de les d'Isop fins a les de La Fontaine, la cançó de Mahler amaga una lliçó que també val per a la humanitat. ♦♦